

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περίοδος 2018-2019

ΕΓΚΑΙΝΙΑ

ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΕΓΑΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

στα Μέγαρα

Τετάρτη, 17 Απριλίου

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Κύκλος Γ'

1) *Συνάντηση 12^η*

Παρασκευή, 19 Απριλίου

2) *Ειδική Συνάντηση για το Έτος Λυκούργου*

Σάββατο, 20 Απριλίου

3) *Αρχαιολογική Συνάντηση*

Κυριακή, 21 Απριλίου

I

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΓΑΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ του Δήμου Μεγαρέων

ΕΓΚΑΙΝΙΑ

Την Τετάρτη 17 Απριλίου και ώρα 7 μ.μ., στο Δημαρχείο των Μεγάρων, θα γίνουν τα Εγκαίνια του νεοσύστατου

Κέντρου Μεγαρικών Μελετών.

Το Κέντρο φέρει τον χαρακτηριστικό υπότιτλο και αποτελεί

***«Ινστιτούτο Ερευνών Πολιτισμού, Φιλοσοφίας, Ιστορίας
και Πολιτικής Επιστήμης της Πόλεως των Μεγάρων».***

Στην εναρκτήριο εκδήλωση ο Δήμαρχος Μεγαρέων Γρηγόρης Σταμούλης και εγώ ως Διευθυντής του Κέντρου θα παρουσιάσουμε το εγκαίνιαζόμενο καινοτόμο Κέντρο για την συστηματική έρευνα της Μεγαρικής ταυτότητας.

Θα μιλήσουμε για την φύση, τον σκοπό και την εμβέλεια του Ιδρύματος, για το έργο του, καθώς και για την σημασία και τον ρόλο του στην στρατηγική ανάπτυξης της πόλης.

Θα ανακοινωθεί επίσης το σχέδιο δραστηριοτήτων του Ινστιτούτου και θα εξειδικευθούν οι πρώτες δρομολογημένες δράσεις του για τους επόμενους δώδεκα μήνες.

Την Εκδήλωση θα κλείσει ομιλία μου, ενδεικτική του χαρακτήρα του Κέντρου, με θέμα:

Η Μεγαρική Ιδιαιτερότητα και οι Μεγαρικοί Συγγραφείς

Θα επακολουθήσει συζήτηση.

Τα Μέγαρα αποτελούν λόγω της πολλαπλής ιδιαιτερότητάς τους σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα μεγάλων κέντρων Δωρικότητας και Απολλώνιας θρησκευτικότητας. Ένας κύκλος τέτοιων εστιακών σημείων περιβάλλει την Πελοπόννησο και την Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και την «Ευρώπη» του Ομηρικού Ύμνου εις Απόλλωνα (νν. 250-1). Σπάρτη – Ναός Επικουρίου Απόλλωνος (Φιγάλεια) – Ολυμπία – Θέρμος – Δωρίς (μητρόπολις) - Δελφοί – Θήβαι και η πολυαπολλώνιος Βοιωτία – Μέγαρα. (Τόξο στα ανατολικά του Κύκλου επισυνάπτεται περιβάλλοντάς τον: Εύβοια – Αττική – Κυκλάδες). Ένα πρώτο δίκτυο Κέντρων Δωρικών και Απολλώνιων Μελετών σε νευραλγικά σημεία των αρχαίων τόπων του Κύκλου θα ερευνά τα γεγονότα και το νόημα της χρυσής σειράς, θα αναλύει και εμβαθύνει στην Δωρική, ηπειρωτική, ορεοπλαστική ουσία του κλασσικού Ελληνισμού. Τα Μέγαρα έχουν την τιμή της προτεραιότητας να ηγούνται στην πραγμάτωση της όλης ιδέας.

Η αρχή της τοπικότητας είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό στοιχείο του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ο κλασσικός

Ελληνισμός συνίσταται ουσιαστικά στο Απολλώνιο πνεύμα διαποικιλλόμενο τοπολογικά κατά τον ιδιαίτερο χαρακτήρα κάθε χωρολογικής ενότητας. Η ίδια η γεωγραφία, το μικροκλίμα, η χλωρίδα και πανίδα, διαφοροποιούνται σημαντικά από τόπο σε τόπο, έτσι ώστε να αναδεικνύεται αλλιώτικη φυσιογνωμία για κάθε από την ίδια την φύση οριζόμενη περιοχή, μια διακριτή προσωπικότητα της κάθε μικρογεωπολιτικής ενότητας. **Αυτή η φυσική διαφοροποίηση γεννά ποικιλόμορφη πολιτισμική ταυτότητα στον Ελλαδικό χώρο. Η ιστοριοπολιτική κατανομή του χώρου σε πόλεις και κοινότητες έχει γεωγραφική θεμελίωση και πολιτισμική έκφραση.**

Τα Μέγαρα στην αρχαία εποχή, ως οριακή πόλη στο μεταίχμιο του Δωρικού προς το Αττικό, και έτσι προς το οριακό του Ιωνικού από την άλλη μεριά, έχουν ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση του χωρολογικά διαρθρωμένου πολιτισμικού πεδίου του Ελληνισμού.

Αντιγράφω απόσπασμα από το Στρατηγικό Πλάνο του Κέντρου που συνέταξα:

«Άξων αναφοράς η μελέτη του Μεγαρικού “χαρακτήρα” στην ιστορία και τον πολιτισμό κατά την κλασική αρχαιότητα.

...

Τα αρχαία Μέγαρα παρέχουν ένα προνομιούχο πεδίο βασικής έρευνας για την ουσία του κλασσικού Ελληνισμού. Τα ακόλουθα σημεία στοιχειοθετούν αυτήν την προνομιακή θέση αποτελώντας για αυτόν τον λόγο και την καίρια θεματική των Μεγαρικών Μελετών.

1) Τα Μέγαρα παρουσιάζουν σαφή διαστρωμάτωση των τριών θεμελιωδών συστατικών και χρονολογικών συνιστωσών του πολιτισμού της αρχαιότητας:

α) Λελεγικό-Πελασγικό στρώμα (Καρ, τα Μέγαρα της Δήμητρας)

β) Παρέμβαση Ισχύος (Πελοπίδες – Αχαϊκός παράγων, Αλκάθους)

γ) Δωρική Επικράτηση (Απόλλων)

Η Λελεγική παρουσία σηματοδοτεί υπολογίσιμη ομοιότητα με το Λακωνικό υπόβαθρο.

[Έχω αναλύσει σε πολλές μελέτες μου την σημασία του Πελασγικού αυτού θεμελίου της Δωρικής υπερδομής του κλασσικού Ελληνισμού, ιδίως σε σχέση με την αρχαία Σπάρτη].

2) Επιδεικνύουν πρώιμη, και δυσανάλογη προς το γεωπολιτικό πεδίο τους και τους αρχικούς συσχετισμούς ισχύος εντός αυτού, ανάπτυξη: παράδειγμα ο εντυπωσιακός Μεγαρικός Αποικισμός.

Σημαντικό ότι τα Μέγαρα αποικίζουν ενωρίς (από τα μέσα του 8ου αιώνα π.Χ.) τόσο στη Δύση (δια του Κορινθιακού, Ιόνιου – Σικελία, Μέγαρα Υβλαία, Σελινούς) όσο και στην Ανατολή (δια του Σαρωνικού, Αιγαίου, στον Εύξεινο, την αρχή των Στενών εκεί και την Προποντίδα – Χαλκηδών, Βυζάντιο, Σηλυμβρία, Μεσημβρία, Αστακός, Ηράκλεια Ποντική, Χερσόνησος Ηρακλειωτική, πιθανώς Ολβία).

[Χρησμός για την ίδρυση του Βυζαντίου No. 497 Parke – Wormell].

Από τους 12 Θησαυρούς στην Ολυμπία, μόνο δύο ανήκουν σε πόλεις της κυρίως Ελλάδας, των Μεγάρων και της Σικυώνας. Μεταξύ των λοιπών πάλι δύο οικοδομήθηκαν από αποικίες των Μεγάρων, το Βυζάντιο και τον Σελινούντα. Σε νευραλγική θέση, στην καμπή της μεγάλης στροφής της Ιεράς Οδού βρισκόταν ο Θησαυρός των Μεγαρέων στους Δελφούς.

3) Η Μεγαρική και Σπαρτιατική πλήρης γύμνωση στην 15η Ολυμπιάδα (720 π.Χ.) - Όρσιππος και Άκανθος. **Η πολιτισμική σημασία της “απο-κάλυψης” - Φιλοσοφία του Φαίνεσθαι, τέχνη της Επιφάνειας (Μορφή), Θρησκευολογία του Απόλλωνα** (cf. Θουκυδίδης I, 6).

[Πλήθος μελετών μου υπό έκδοση εμβαθύνουν στο νόημα της μεταφυσικής αυτής του Φαίνεσθαι, της αξιολογίας του Κάλλους, της αλήθειας της Μορφής σε οντολογικούς και υπαρξιακούς όρους. Συγκεντρωμένες σχετικές έρευνες βρίσκονται στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία, κυρίως, «Δωρικές Μελέτες»].

Ομοιότητες μεταξύ των Δωριέων της Σπάρτης και των Μεγάρων: οι πόλεις αποτελούσαν συνοικισμό **πέντε** «κωμών» και στις δύο, με ένα μάλιστα κοινό όνομα «Κυνοσουρείς».

4) Ακμή των Μεγάρων ~750-650 π.Χ. - μαζί με τη Σπάρτη. Αντιπαλότητα προς Κόρινθο, μετά προς Αθήνα. Ιστορικά δεδομένα. Αιτίες και χαρακτήρας Μεγαρικής ιδιοταυτότητας.

Το μυστήριο του απαξιωτικού Δελφικού χρησμού: αναφέρεται στα Μέγαρα, και αν ναι, γιατί και πότε; Πιθανές τριβές Μεγάρων με Μαντείο Δελφών την εποχή του Θεαγένους. Ανάλογα φαινόμενα με την Σικυώνα επί τυράννου Κλεισθένους. Χρησμός ότι οι Μεγαρείς θα ευδοκιμήσουν «ἦν μετὰ τῶν πλειόνων βουλευσονται» ερμηνεύθηκε ως εντολή να κτίσουν το βουλευτήριο περί τάφων ηρώων - πλείονες οι νεκροί. [Παυσανίας I, 43, 3-4; 42, 4].

[H. W. Parke and D. E. W. Wormell, *The Delphic Oracle*, 1956, Vol. II, *The Oracular Responses*, No.1.

J. Fontenrose, *The Delphic Oracle, Its Responses and Operations with a Catalogue of Responses*, 1978, No. Q26.

L. Andersen, *Studies in Oracular Verses: Concordance to Delphic Responses in Hexameter*, 1987, No. 1.

Cf. M. H. Hansen and Th. H. Nielsen, *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, 2004, p. 465a].

5) Όπως για την πολιτισμολογική διαστρωμάτωση, έτσι και για τις πολιτειακές δομές και πολιτικές εξελίξεις των αρχαϊκών χρόνων (ιδίως τέλος 7^{ου} και κατά τον 6ο π.Χ. αιώνα της Κρίσης) τα Μέγαρα συνιστούν παραδειγματικό αντικείμενο μελέτης. Η έκπτωση της Αριστοκρατίας εις Ολιγαρχία, η Τυραννία ως αντίδραση στην έκπτωση και η Δημοκρατία ως αντίδραση εις αμφότερα παρακολουθούνται με ιδιαίτερη σαφήνεια στους μεταβαλλόμενους συσχετισμούς τους. - Εδώ οι Δωρικοί δρόμοι Σπάρτης και Μεγάρων διαχωρίζονται και είναι σημαντικό να αναζητηθούν οι λόγοι. Ιδιαίτερη μελέτη χρειάζεται η Τυραννία του Θεαγένη και η αποτυχία της να σταθεροποιήσει μια πολιτειακή ισορροπία. Συγκριτική μελέτη ανάλογων φαινομένων σε Κόρινθο, Αθήνα και Λέσβο.

6) Εμβληματικό σημείο συνάντησης πολλών ερευνητικών οδών αποτελεί ο **Θέογνις**.

Η ελεγειακή ποιητικότητα (Δωρικό πνεύμα με Ιωνική συμβουλευτική μέριμνα για την προσωπική και συλλογική ζωή) ενός πολιτικά ενεργού πολίτη, με την προσοχή του στραμμένη στον τρόπο ζωής και τις αξίες του ως θεμελίου για την πορεία και το μέλλον της Πόλης, φανερώνεται εδώ με Δωρική διαύγεια, σε αντίστιξη μάλιστα προς την αντίστοιχη προσωπικότητα και ποίηση του Αιολικού Λέσβιου Αλκαίου και του Ίωνα Αθηναίου Σόλωνα. Η Δωρική ιδέα της αριστείας του Εσθλού (σε αντίθεση προς την “κακία” του Δειλού) αποκαλύπτεται κατά αρχετυπικό τρόπο στον Θέογνι μέσα στην πολιτισμική,

ιδεολογική, πολιτική και οικονομική κρίση που περνάει τον 6ο π.Χ. αιώνα ο Ελληνισμός και, παραδειγματικά, τα Μέγαρα.

[Fr. Th. Welcker, *Theognidis Reliquiae, novo ordine disposuit, commentantionem criticam et notas adiecit*, 1826.

Κριτική έκδοση του κειμένου, D. Young (ed.), *Theognis*, 1971.

Για σημαντικές μελέτες, cf.

E. Harrison, *Studies in Theognis together with a Text of the Poems*, 1902.

F. Jacoby, *Theognis*, Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, Phil.-Hist. Klasse, 1931.

A. Peretti, *Teognide nella Tradizione Gnomologica*, 1953].

7) Η γεωπολιτική θέση των Μεγάρων μεταξύ της ιδιαζόντως Δωρικής Κορίνθου και της Ιωνικής-Αττικής Αθήνας, καθώς και τα προβλήματα προς αμφότερες (τον 8ο αιώνα και πριν με Κόρινθο, από τον 6ο π.Χ. αιώνα εντονότερα με Αθήνα) είχαν σαν αποτέλεσμα μια **ισχυρή εμμονή των Μεγάρων σε θέματα πολιτισμικής ταυτότητας και Δωρισμού. Μια σειρά Μεγαρέων συγγραφέων περί Μεγαρικών αποτελεί εξαιρετικά χρήσιμη ενότητα για την έρευνα σε αυτό το παραμελημένο πεδίο**

[Cf. την εξαιρετική συλλογή διασωθέντων αποσπασμάτων:

L. Piccirilli, *MEΓAPIKA, Testimonianze e Frammenti*, 1975].

8) Η πολύπλευρη σημασία των Μεγάρων, ιδιαίτερα στην πρώιμη και μέση Αρχαϊκή Εποχή δίνει λαβή για μια επικεντρωμένη εις βάθος μελέτη **της Μεγαρικής Πλαστικής**. [Κατά την ευχή του Δεσπίνη στα “Μεγαρικά” του]. Κούροι, αέτωμα του Μεγαρικού Θησαυρού στην Ολυμπία, Δήμητρα και Κόρη του υστεροκλασσικού και πρωτοελληνιστικού ρυθμού.

9) Και πάλι τα Μέγαρα παρέχουν πλεονεκτικό σημείο αναφοράς για το σπουδαίο πρόβλημα της Δωρικής φάρσας-γελοιασμού-ασεμνολογίας και ορχηστικής ασεμνοποιΐας, μιμητικής σε στυλ *bourlesque*, ειδικώτερα δε για τη σχέση της προς την Αττική κωμωδία. Το πρόβλημα του Σουσαρίωνα.

[G. Kaibel (ed.), *Comicorum Graecorum Fragmenta*, vol. I, Fasc. 1, *Doriensium Comoedia Mimi Flyaces*.

R. Kassel et C. Austin (edd.), *Poetae Comici Graeci*, vol. I. *Comoedia Dorica, Mimi, Flyaces*.

Cf. L. Breitholtz, *Die Dorische Farce im Griechischen Mutterland vor dem 5. Jahrhundert. Hypothese oder Realitat?*]

10) Χαρακτηριστική ήταν η συμβολή των Μεγάρων στη **τεχνική και μηχανική**, ιδιαίτερα στα μείζονα υδραυλικά έργα. (Από την εποχή του Θεαγένη, μνημειακή Κρήνη, μέχρι τον Ευπαλίνο και την υδραγωγική σήραγγα με διάτρηση βουνού και από τα δύο άκρα στη Σάμο).

11) Στον Χρυσούν αιώνα τα Μέγαρα παλινδρομούν, αναλόγως της επικράτησης πολιτικών μερίδων, μεταξύ Σπάρτης και Αθηνών. Είναι χρήσιμη η μελέτη αυτών των ταλαντώσεων, ιδίως ως προς τις επιπτώσεις τους στις τύχες της ίδιας της πόλεως. Εξαιρετικό σημείο αναφοράς για τα πραγματικά διακυβεύματα τόσο των μεγάλων δυνάμεων του διπολικού εκείνου αγώνα, όσο και για τις πολιτικές των ησσόνων, αποτελεί το «**Μεγαρικό Ψήφισμα**» των Αθηναίων, η προφασιζόμενη αφορμή της έκρηξης του Πελοποννησιακού Πολέμου.

12) Από τον Μεγαρέα Ευκλείδη, μαθητή του Σωκράτη, αρχίζει μια σημαντική εξέλιξη της φιλοσοφικής διανόησης κατά την εποχή του ύστερου κλασσικού (μεταξύ της Σοφιστικής και των μεγάλων σχολών της

Ελληνιστικής περιόδου, χρονολογικά μεταξύ του τέλους του Πελοποννησιακού Πολέμου και των χρόνων του Μ. Αλεξάνδρου και των άμεσων διαδόχων του) που επαναφέρει την σκέψη στο βασικό πρόβλημα της φιλοσοφίας, το πρόβλημα του Είναι και του Μη-Είναι, του Όντος και του Μηδενός. Έτσι επικεντρώνεται πάλι η φιλοσοφία στο ζήτημα του Είναι και του Φαίνεσθαι, όπως είχε εστιασθεί από τον Παρμενίδα και την Ελεατική Σχολή στην Μεγάλη Ελλάδα. Είναι πολύ ενδιαφέρον και αποκαλυπτικό να μελετηθεί εκ νέου η Μεγαρική Φιλοσοφία ως έκφραση φιλοσοφικού Δωρισμού, εγγραφόμενη στην προβληματική της Δωρικής κοσμοθεωρίας.

[Το παλαιότερα πραγματοποιηθέν Symposium Megarense αποτελεί βάθρο για την περαιτέρω εμβάθυνση].

Τα παραπάνω αφορούν στο κύριο ζήτημα, τη Μεγαρική ταυτότητα από της κατοίκησης των Δωριέων μέχρι το τέλος της Κλασσικής Εποχής στους χρόνους του Μ. Αλέξανδρου. Μελλοντικά, θα προστεθούν άλλα πεδία έρευνας από τη συνέχεια της Μεγαρικής ιστορίας στον αρχαίο κόσμο και ακόμη στον Βυζαντινό και τον νεώτερο».

II

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

Η προγραμματισμένη 20^η εκδήλωση του φετινού Κύκλου των Συναντήσεων της Πάτρας για την Πέμπτη 18 Απριλίου **αναβάλλεται λόγω απουσίας μου μεταξύ Μεγάρων και Σπάρτης**. Θα πραγματοποιηθεί σε έκτακτη παρεμβληθησόμενη συνάντησή μας μετά την επιστροφή από την χωρολογική επίσκεψή μας στην Παρρασία, 3-5 Μαΐου, αφού μεσολαβεί το δράμα και η εορτή του Πάσχα.

Η Πάτρα μπαίνει εμμέσως στο Δωρικό τόξο. Δεν ήταν Ιωνική πόλη, δεν ανήκε στην αρχέγονη Ιωνική δωδεκάπολη, δεν υπήρχε στην αρχική κατανομή των κέντρων στην Αιγιάλεια της Ιωνικής περιόδου, αλλά ιδρύθηκε από τους Λακεδαιμόνιους Αχαιούς υπό τον Πατρέα του Πρευγένους, μετά την Κάθοδο των Δωριέων στην Πελοπόννησο. (Παυσανίας, VII, 6, 1-2). Επί Ιώνων, στην περιοχή των Πατρών κατοικούντο οι τρεις κώμες, Άνθεια, Αρόη και Μεσάτις (Παυσανίας, VII, 18, 2-5). Στην οίκηση των Πατρών συνήρρησαν και Δωριείς Λακεδαιμόνιοι μαζί με τους Λάκωνες Αχαιούς (Παυσανίας, III, 2, 1).

III

ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΟΣ

Η Μακρά Αγωνία της Ελληνιστικής Εποχής

*Η παρακμή της Σπάρτης
και το Φθινόπωρο του Κλασσικού Ελληνισμού
(4^{ος} – 1^{ος} αιώνας π. Χ.)*

Δ' Μέρος

Σπάρτη ή Ρώμη;

Το Νέο Δίλημμα

Εκλεκτικές Συγγένειες και Ουσιώδης Διαφορά

Έχοντας προετοιμάσει το έδαφος στο τρίτο μέρος των φετινών μας αναζητήσεων με την οριοθέτηση του γενικότερου πλαισίου για την κατανόηση της ιστορίας της Σπάρτης στους Ελληνιστικούς Χρόνους, εισερχόμαστε τώρα στην μελέτη των ίδιων των Σπαρτιατικών εξελίξεων την περίοδο αυτή του Ελληνικού φθινοπώρου.

Ανέλυσα στις προηγούμενες συναντήσεις μας την φύση της Ελληνιστικής Εποχής και τον φθινοπωρινό χαρακτήρα που αντιπροσωπεύει μέσα στον μεγάλο Ενιαυτό του αρχαίου Ελληνισμού. Ερμήνευσα την φυσιογνωμία παρακμής που την χαρακτηρίζει, προμήνυμα του επερχόμενου χειμώνα και της νέας κύησης. Θα επανέλθω αναλυτικότερα στην ουσιώδη αυτή διάσταση του φαινομένου κατά την συνάντησή μας το Σάββατο, όπως αναγγέλλω παρακάτω.

Στο τέταρτο μέρος του τρέχοντος Κύκλου θα περιγράψω κατ' αρχάς τα σημαντικά γεγονότα και θα εμβαθύνω στο νόημα της Λακεδαιμόνιας ιδιαιτερότητας κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Προϋπόθεση αποτελεί η ορθή εσωτερική περιοδοποίηση της Σπαρτιατικής ιστορίας, όχι απλά η ένταξή της στους σταθμούς των Ελληνικών εξελίξεων, αλλά το αντίστροφο, αφού η Σπάρτη έστησε τον άξονα του κλασσικού Ελληνισμού.

Για αναφορά σημειώνω συνοπτικά τους θεμελιώδεις σταθμούς και φάσεις της Λακεδαιμόνιας ιστορίας.

A) 1104 π.Χ. (Ερατοσθένεια χρονολόγηση) Κάθοδος των Δωριέων.

Ίδρυση Δωρικής Σπάρτης σε 4 «φωλεές», (ωβές, «αυγά»), «κώμες». Οι ορεσίβιες ορδές αρνούνται (μόνο στην Σπάρτη) να αξιοποιήσουν «εργαλεία» από την προηγούμενη (Μυκηναϊκή – Αχαιϊκή) κατάσταση. Αδυναμία συγκρότησης οργανωμένης κοινωνίας. Αδυναμία υπερίσχυσης επί των Αχαιϊκών υπολειμμάτων κατά μήκος της παραποτάμιας εξόδου προς την θάλασσα και περί αυτήν από τις Αμύκλες μέχρι το Έλος (περιλαμβανομένης της Φάριδος και των Γερωνθρών). Μακρά αναμονή μέχρι να φυεί από τις βιωματικές ρίζες, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις, ο οικείος «κόσμος» - τρόπος ζωής, θεσμικό σύστημα, πολιτισμική ταυτότητα.

B) 822 π.Χ. Πιθανώτερη χρονολόγηση του Λυκούργειου

«Κόσμου».

Μέσα στο επόμενο τέταρτο της χιλιετίας η Σπάρτη πετάει στον κολοφώνα της νεανικής ακμής της πραγματώνοντας εφ' άπαξ στην ιστορία του ανθρώπου την απόλυτη ταύτιση ιδέας και πραγματικότητας, ή μάλλον Είναι και Φαίνεσθαι, Αιώνος και Χρόνου, όπως αναλύω λεπτομερειακά στις μελέτες μου.

Γ) 556 π.Χ. Εφορεία του Χίλωνος.

De facto συντακτική μεταρρύθμιση. Οι Έφοροι (ενιαύσιοι 5 κατά τις ωβές της Σπάρτης), από δευτερεύουσα εποπτική αρχή, καθίσταται προεξάρχουσα εξουσία της πολιτείας. Δυνάμει αντιπαράθεση Εφορείας και Βασιλείας. Αρχή της μεγάλης Συντήρησης. Η Σπάρτη, αγαλλόμενη για το «Θαύμα» της, ο Σπαρτιάτης εν έρωτι του Σπαρτιατικού κάλλους, «παγώνει» για να το διατηρήσει άφθαρτο στον χρόνο. Η Ιωνική Προβολή του 6^{ου} αιώνα π.Χ. και η Δωρική νικηφόρα Επιβολή. Η Αττική βέλτιστη ολοκλήρωση και η Αθηναϊκή ανέλπιστη ήττα ως ιστορικός παραλογισμός προκαλούμενος από το Απολλώνιο πνεύμα. Δύο στρατηγικές γραμμές αντιπαλεύουν στην Σπάρτη: απόλυτη προτεραιότητα η Απολλώνια πνοή και επόμενο η αυτόματη επικράτεια στον χρόνο, ή αναγκαία προτεραιότητα η διαχείριση της μέριμνας στον χρόνο με την βοήθεια, και για την επιβίωση, του συγκριτικού πολιτισμικού πλεονεκτήματος.

Δ) 371 π.Χ. Μάχη των Λεύκτρων.

Η Σπάρτη προδίδει τον θεό της και τον Λυκούργο και εκπίπτει της Απολλώνιας ηγεμονίας της. Πλέον δεν άγει, αλλά αντιδρά στις εξελίξεις. Κλείνεται στον εαυτό της. Δεύτερη Συντήρηση. Καταπίεση. Κατά καιρούς αντίδραση. Τελικός αγώνας βίαιης ανανέωσης. Άρνηση ενσωμάτωσης στην Αχαϊκή Συμπολιτεία για την Πελοποννησιακή ολοκλήρωση.

Ε) 188 π.Χ. Κατάργηση. Φιλοποίμην. Πολιτική ολοκλήρωσης της Αχαικής Συμπολιτείας.

Ταπείνωση και επιχείρηση πολιτισμικής αλλοτρίωσης.
Ρωμαϊκή εύνοια. Η Σπάρτη αντιστέκεται στην Ελληνιστική
«Κοινή».

**Z) 27 π.Χ. Νέα κατάσταση με την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία
και τον Αύγουστο και τον πολιτισμικό
«κλασικισμό» της.**

Η κολοβή ταυτότητα : “καὶ τί τῇ ἀνδρείᾳ χρήσεσθε;” Και τότε η
Σπάρτη θέλει να ανθίσταται (Ευρυκλής, τα κατά Απολλώνιον
τον Τυανέα). Η Σπάρτη εμμένει στην ιδιαιτερότητά της. Ο
πολιτισμός ως παράδοση. Οι Διαμαστιγώσεις στο ιερό της
Ορθίας Αρτέμιδος. Επιγραφικά τεκμήρια παραδοσιακότητας.
Χαρακτηριστική αντίστασή της μέχρι τέλους στο
Θέατρο.

**Η) 396 μ.Χ. Καταστροφή της Σπάρτης από τον Αλάριχο με
τους Ούνους και Γότθους. (Ζώσιμος V, 6, 9).**

Αναταραχαί προς το τέλος της βασιλείας Θεοδοσίου και μετά
τον θάνατό του (17 Ιανουαρίου 395 μ.Χ.). Η Ολυμπία επίσης
παραδίδεται στον όλεθρο υπό του Αλαρίχου αλλά και υπό του
στρατού του Στιλίωνος, που ήλθε στην Ηλεία από την Ιταλία
για να αποκρούσει τον Αλάριχο. Τελευταία Ολυμπιάς η 293^η
το 393 μ.Χ. Τέλος του Ελληνικού αρχαίου κόσμου και της
Σπάρτης. Σπάρτη και Ολυμπία και κλασικός Ελληνισμός
συνεκτείνονται κατά πάσιν: μαζί άρχισαν και μαζί
τελείωσαν.

Οι τέσσερες πρώτες φάσεις αντιστοιχούν προς τις εποχές του ενιαυτού και
οριοθετούνται από τα σημεία Τροπής. Έχουμε τον κυφορούντα και
νηπιάζοντα χειμώνα (1104 – 822 π.Χ.), την εαρινή ανθοφορία της
νεαρώδους ακμής κατά την άνοιξη της ύπαρξης στην τελειότητα του
όντος (822 – 556 π.Χ.), τον ωριμάζοντα καρπό του θέρους (556 – 371 π.Χ.),
τα μυστήρια και τις μελαγχολίες του φθινοπώρου (371 – 188 π.Χ.), και την
παρατεταμένη αναμονή για έναν νέο γόνιμο χειμώνα (188 π.Χ. – 396 μ.Χ.).

Φέτος μελετούμε την παρακμή της Σπάρτης και το φθινόπωρο του κλασσικού Ελληνισμού. Δόμησα τον Κύκλο των Συναντήσεών μας σε αυστηρή, Δωρική τετραμερή μορφή. Στο πρώτο μέρος («Υπερμορφές») ανέλυσα τον γενικό ρυθμό της Ιστορίας από την Μεταλλική Περίοδο στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, σαν πλαίσιο για την διαπραγμάτευσή μου της Σπάρτης. Μετά ασχοληθήκαμε με τον 4^ο αιώνα π.Χ., μεταίχμιο μεταξύ του Κλασσικού και του Ελληνιστικού κόσμου, ειδικά σε αναφορά προς την σχέση Σπάρτης και Ελληνισμού. Στο τρίτο μέρος («Ο Ελληνισμός στην Τρικυμία του Χρόνου»), και σε αντιστοιχία προς το πρώτο, ανέπτυξα τον γενικό χαρακτήρα της Ελληνιστικής Εποχής, πάλι σαν πλαίσιο για τη έρευνα του Λακεδαιμόνιου πεπρωμένου. Και έτσι στο τέταρτο μέρος που τώρα αρχίζουμε θα δούμε στις σωστές συντεταγμένες τις συγκεκριμένες εξελίξεις στην Σπάρτη από τον τρίτο στον πρώτο αιώνα π.Χ., και την σχέση τους προς την ιστορική ροπή των καιρών εκείνων και την κατάληξή της.

Στην προσεχή λοιπόν κανονική προγραμματισμένη συνάντησή μας αυτήν την εβδομάδα θα μιλήσω με θεματικό τίτλο:

***Μακεδονία, Συμπολιτείες και Σπάρτη τον 3^ο π.Χ. Αιώνα:
Ο Ελλαδικός Χώρος σε Αποσύνθεση
και ο Ρόλος της Λακεδαιμόνος***

Η συνάντησή μας και ομιλία μου θα πραγματοποιηθεί την Παρασκευή 19 Απριλίου, 8.30 το βράδυ, στην φιλόξενη Αίθουσα του Εμπορικού Συλλόγου Σπάρτης, Γκορτσολόγου 97.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

IV

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
Α' ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΩΡΙΚΗ ΟΥΣΙΑ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

Μελετάμε αυτό το διάστημα στις Συναντήσεις της Σπάρτης την συγκριτική ιστορία, πολιτική και πολιτιστική, της Σπάρτης αφ' ενός και του όλου Ελληνισμού αφ' ετέρου, έχοντας κατά νου μόνιμα ότι η Σπάρτη, σε ακμή, ωριμότητα και παρακμή εξ ίσου, αντιπροσωπεύει το καθαρό Δωρικό, και συνεπώς το αυθεντικό Ελληνικό. Περί αυτόν τον άξονα δομείται η συνολική Ελληνική πολυειδία.

[Για μια πρόωπη συνειδητοποίηση του θεμελιώδους αυτού γεγονότος μάρτυς ο Ηρόδοτος, I, 56-58].

Στον πολιτισμό που ορίζεται από την θεμελιώδη αρχή της ταυτότητας του Είναι και του Φαίνεσθαι, η αισθητή έκφραση των πιο αφηρημένων αληθειών αποτελεί την κανονικότητα του πνεύματος. Η μορφή είναι η ουσία της ύπαρξης.

Υποσχέθηκα λοιπόν να δείξω με προβολές την ορατή εικόνα των ιστορικών φάσεων και των πολιτισμικών διαφοροποιήσεων που ερευνούμε, να κάνω αισθητό τον ρυθμό του ιστορικού γίνεσθαι ως νόμο της αιωνιότητας στον χρόνο – γιατί αυτό θα πει ιστορία του Ελληνισμού.

Και επειδή η γλυπτική είναι η χαρακτηριστικότερη εκδήλωση της κυριαρχίας της μορφής, της απο-κάλυψης-στο-κάλλος του Απόλυτου στο φαίνεσθαι-εν-χρόνω, θα παρουσιάσω σε μια σειρά συμπληρωματικών συναντήσεων κατά διαστήματα, την πλαστική φανέρωση της θεωρίας των ιστορικοπολιτισμικών Εποχών στον μεγάλο Ενιαιυτό του κλασσικού Ελληνισμού.

Η θεματική ανάλυση της προγραμματικής αυτής διαπραγμάτευσης έχει ως εξής στο πρώτο της στάδιο:

1/ Η ανάδυση της μορφής στην μικροτεχνία και μεταλλοτεχνία (~ 700 π.Χ.) και η γέννηση της μνημειακής πλαστικής σε λίθο (~ 670 π.Χ). Η σειρά των υστερογεωμετρικών και πρωτοαρχαϊκών ειδωλίων της Ολυμπίας, η σημασία του Κούρου της Φιγαλείας κα η Σπαρτιατική καταγωγή και ανάπτυξη στην τελειότητα της Μορφής.

2/ Η Ιωνική πρόσληψη της Δωρικής Μορφής. Το δοκοειδές και το κυλινδρικό, η επιφάνεια και ο χώρος. Οι δυο βασικές παραλλαγές της πρόσληψης: το Κυκλαδικό και το Ανατολικο-ιωνικό.

3/ Οι «Σχολές» της βορειοανατολικής Πελοποννήσου στην Αρχαϊκή Εποχή. Η Αργεία παραλλαγή του Δωρικού στην Πελοπόννησο. Η Κορινθιακή και Σικυώνια.

4/ Η Αττική σύνθεση. Από τους Κούρους του Σουνίου στον Κούρο της Αναβύσσου.

5/ Βοιωτικοί Κούροι. «Σχολή» ή τόπος και χοάνη επιρροών; Τα Μέγαρα. Η Μεγάλη Ελλάδα.

6/ Τάσεις προς το τέλος της Αρχαϊκής Εποχής. Το Δωρικό, το Ιωνικό και το «Ρεαλιστικό».

Για τίτλο της ανάλυσής μου, που θα γίνει με συνεχή ροή προβολών των γλυπτικών έργων που θα μελετήσουμε, προβάλλω:

***Η Δωρική Μορφή
και οι Προσλήψεις της στην Αρχαϊκή Πλαστική***

Η Συνάντησή μας αυτή θα γίνει το **Σάββατο 20 Απριλίου, 7 μ.μ., στην Αίθουσα του Επιμελητηρίου και της ΟΕΒΕ Λακωνίας, Λυκούργου 61.** Ευχαριστίες ανήκουν και ευχαρίστως προσφέρονται στο Επιμελητήριο, τον Πρόεδρό και την Διοίκησή του για την ευγενική προσφορά.

V

ΤΡΙΤΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΑΜΥΚΛΑΙΟ

Μια άλλη ουσιώδης συμπληρωματική σειρά συναντήσεων είναι η αρχαιολογική. Ο χώρος ως φυσικό περιβάλλον, η ιστορία της ανθρώπινης παρουσίας σε αυτόν όπως καταγράφεται στις φιλολογικές πηγές, τα αρχαιολογικά ευρήματα εκεί, και ο λαϊκός πολιτισμός των κατοίκων, συναποτελούν ένα οργανικό όλο, την συνεξέταση των μερών του οποίου έχει σκοπό ο σοβαρός, εγρηγορώς (κατά Ηράκλειτο) μελετητής. Και αυτό κάνουμε.

Πρόσφατα πραγματοποιήσαμε δυο τέτοιες Χωρολογικές Συναντήσεις σε δυο Αρχαιολογικούς χώρους της Σπάρτης. Στο Ρωμαϊκό θέατρο για να αναλύσουμε την ιστορία του, τον αντιδωρικό χαρακτήρα του και τον αντισπαρτιατικό συμβολισμό του. Και στο Μενελάιον για να μελετήσουμε τα προδωρικά υποστρώματα της Λακεδαιμόνος και να λύσουμε το αρχιτεκτονικό και αρχαιολογικό αίνιγμα που παρουσιάζει.

Την τρίτη μας συνάντηση αυτού του είδους θα κάνουμε στο Αμυκλαίον, το σημαντικότερο και εμβληματικότερο σημείο της αρχαίας Σπάρτης. (Η στήλη με τις πεντηκονταετείς σπονδές τέθηκε στο Αμυκλαίον για λογαριασμό της Σπάρτης, όπως για την Αθήνα στην Ακρόπολη, Θουκυδίδης, V, 18, 10).

Θα αναλύσουμε:

- Την ιστορία των Αμυκλών πριν και μετά την ενσωμάτωση των στην Σπάρτη ως πέμπτη ωβά
- Την προδωρική θρησκειολογία του ιερού (Υάκινθος και το θεμελιώδες χθόνιο ζεύγος) σε σχέση με το παρακείμενο στην παλαιά πόλη ιερό του Αγαμέμνονος και Αλεξάνδρας
- Την επικράτεια του Απόλλωνος επί του Υακίνθου, (από τον νεαρώδη θνήσκοντα και ανιστάμενο θεό στο Κουρικό ίνδαλμα της αιωνιότητας), το αρχέγονο είδωλό του, τον πρωταρχικό κολοσσό του, τον «θρόνο» του Βαθυκλή και την τυπική αρχαϊκή Σπαρτιατική εικονογραφία του
- Τα αρχαιολογικά δεδομένα και την αρχιτεκτονική του Αμυκλαίου 560-550 π.Χ., τον πολυγωνικό μνημειακό περίβολο του «χώματος» και τον «θρόνο» στην κορυφή, την σχέση προς το σύγχρονο Μενελάιον, και την ειδολογική συνάφεια προς το Πελόπειο της Ολυμπίας
- Επί πάσι την φύση και το νόημα του Αμυκλαίου Απόλλωνος.

Μετά την συνάντησή μας στο Αμυκλαίο θα επισκεφθούμε τον θολωτό τάφο του Βαφειού. Εκεί θα συζητήσουμε για την Μυκηναϊκή Λακεδαιμόνα, την σχέση της προς την Κρήτη αφ' ενός προς τους Πελοπίδες και τους Αχαιούς αφ' ετέρου, και θα αναζητήσουμε τον τόπο της Φάριδος, έχοντας εντοπίσει κατά τον μέσο ρου του Ευρώτα την Ομηρική Σπάρτη στο Μενελάιον, τις Βρυσεές στον Αγ. Βασίλειο παρά το Ξηροκάμπι, τις Αμύκλες.

Η αρχαιολογική αυτή συνάντησή μας θα γίνει την Κυριακή 21 Απριλίου στις 12 το μεσημέρι. Θα συναντηθούμε στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου του Αμυκλαίου.

VI

ΧΩΡΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΔΡΙΤΣΑΙΝΑ

Επαναγγέλλω προκαταρκτικά την Χωρολογική μας Συνάντηση της Ανδρίτσαινας, το τριήμερο Παρασκευή με Κυριακή ή Δευτέρα, 3-5 Μαΐου, μετά το Πάσχα και την Πρωτομαγιά.

Η Παρρασία στην νοτιοδυτική Αρκαδία συνιστά εξαιρετικά πρόσφορο περιοχή μελέτης της θρησκευολογικής, γενεαλογικής και πολιτισμικής διαστρωμάτωσης του κλασσικού Ελληνισμού.

Εκεί στις **Φιγαλειακές Βάσσες της Αφροδίτης,**

μεταξύ της **κορυφής του Λυκαίου όρους,** φοβερού συμβόλου λατρείας των Υψηλών Τόπων, όπου η απολυτή Ισχύς βιάζουσα κεραυνοβολεί εγγράφοντας την βούλησή της ως νόμο της συμπαντικής τάξης,

και **του Άντρου της Μέλαινας Δήμητρας** παρά την Νέδα, κρύφιου κέντρου της κοσμικής μήτρας όπου βυσσοδομούνται τα μυστήρια της γέννησης και του θανάτου στον ατέρμονα οργασμό της χθόνιας γονιμότητας, -

εκεί στήθηκε, υπέρ πάσαν Δύναμη και πάσαν Κυοφορία, ο ανθός του Είναι, η αποκάλυψη του Απόλυτου, το «θαύμα» της ύπαρξης, η ερωτική πνοή της Αιωνιότητας, ο πρωθήβης Άναξ της ακαταμάχητης τελειότητας, ο τρισμέγιστος, Υπερτελεάτας Κούρος, το Ίνδαλμα του Κάλλους.

Εκεί, στο Πελασγικό και Αχαϊκό υπομόχλιο, στηρίχθηκε ο Δωρικός άξονας Σπάρτης - Ολυμπίας για να κινήσει τον Κόσμο.

Οι ιστορικές περιστάσεις εισαγωγής και αποκορύφωσης της Απολλώνιας λατρείας στον τόπο είναι επίσης αποκαλυπτικές. Τα τοπογραφικά, ιστορικά, θρησκευολογικά, αρχαιολογικά, αρχιτεκτονικά, εικονογραφικά και γλυπτικά δεδομένα του ναού του Επικουρίου Απόλλωνος συντίθενται σε μια μοναδική αρμονία που υμνεί τον «Κόσμο» του κλασσικού Ελληνισμού.

Όποιος ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στην εμπειρία να επικοινωνήσει μαζί μου.

Πρόγραμμα θα κυκλοφορήσω εγκαίρως.